

Aan Provinciale Staten van de provincie Flevoland

<i>Datum</i>	<i>Bijlage(n)</i>	<i>Uw kenmerk</i>	<i>Ons kenmerk</i>
7 december 2018	2		2018/AH/118

Onderwerp
ONDER EMBARGO Rapport *Energie in transitie*

Geachte leden van Provinciale Staten,

De Randstedelijke Rekenkamer heeft samen met de vier andere provinciale Rekenkamers een onderzoek uitgevoerd naar energietransitie.

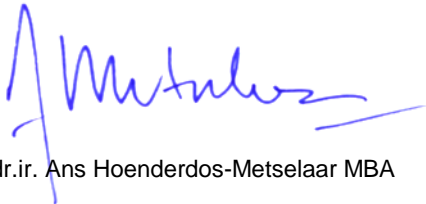
Het resultaat van dit onderzoek, het rapport *Energie in transitie*, het bijbehorende persbericht en deze brief, zijn vanaf 14 december 2018 te vinden op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. De onderliggende 'Feitennota Energietransitie Flevoland', die de procedure van feitelijk wederhoor heeft doorlopen, kunt u vanaf die datum ook vinden op de website. Wij verzoeken u vriendelijk er rekening mee te houden dat de stukken tot deze datum niet openbaar zijn.

In het rapport doen de Rekenkamers aanbevelingen voor de manier waarop Provinciale Staten hun rol bij energietransitie kunnen invullen. Ook hebben de rekenkamers aanbevelingen geformuleerd om in de toekomst beter zichtbaar te kunnen maken wat de bijdrage van de provincies is, om te zorgen dat provincies van elkaar kunnen leren en om te kunnen sturen op doelen die veelal ver in de toekomst liggen. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van het rapport.

Onderaan deze brief is de reactie van Gedeputeerde Staten op het rapport opgenomen. Wij danken GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat zij de aanbevelingen in grote mate onderschrijven. De reactie van GS geeft aanleiding tot het maken van een enkele opmerking. Wij zijn van mening dat het belangrijk is om inzichtelijkheid van financiële informatie te bevorderen. Daarnaast denken wij dat er naast verschillen tussen provincies ook voldoende overeenkomsten zijn. Vergelijkingen tussen provincies, zowel op het gebied van middelen als instrumenten, bieden de mogelijkheden om van elkaar te leren en samen verder te komen. De behandeling van het rapport in Provinciale Staten zien we met belangstelling tegemoet.

Desgewenst zijn wij graag bereid onze bevindingen mondeling te komen toelichten dan wel een presentatie over de onderzoeksresultaten te verzorgen.

Met vriendelijke groet,

dr. ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Bijlage Reactie Gedeputeerde Staten

PROVINCIE FLEVOLAND

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw Dr. Ir. A.W.C. Hoenderdos-Metselaar
Teleportboulevard 110
1043 EJ AMSTERDAM

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265
Fax
(0320)-265260
E-mail
provincie@Flevoland.nl
Website
www.flevoland.nl

Verzenddatum
28 NOV. 2018
Onderwerp

Bijlagen

Uw kenmerk

Ons kenmerk
2336279

Bestuurlijke reactie energietransitie

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

Met waardering hebben wij het rapport van de provinciale rekenkamers over de energietransitie gelezen. In deze brief geven wij graag onze reactie op het rapport *Energie in transitie Een vergelijkend onderzoek naar de inzet van de provincies in de energietransitie* en het bijbehorende Feitenrapport. Eerst maken we enkele algemene opmerkingen over het onderzoek en daarna gaan we in op de diverse aanbevelingen.

Algemeen

Het is bijzonder dat de vijf rekenkamers die zich richten op de provincies een gezamenlijk onderwerp hebben opgepakt. Dit levert een fraai totaalbeeld op van de stand van zaken en ambities. Op die wijze kan dit onderzoek bijdragen aan het politieke en publieke debat over de energietransitie en mate waarin de provincies kunnen bijdragen aan deze maatschappelijke opgave. Ook voor onze monitoring biedt dit rapport meerwaarde.

Tegelijkertijd bemerken we in het bestuurlijke deel van het rapport een zekere terughoudendheid, omdat een vergelijking tussen de provincies complex is en de provincies op een verschillende manier invulling geven aan dit vraagstuk. Het onderzoek is daardoor voornamelijk beschrijvend van aard. Een objectieve beoordeling van de ambities op doeltreffendheid, zowel gezamenlijk als per provincie, treffen we niet aan. Dit is begrijpelijk, onder andere omdat het onderwerp en het maatschappelijke debat over de energietransitie voortdurend in beweging zijn. Een momentopname is daarom per definitie ingewikkeld.

De dynamiek is groot en er moet de komende tijd op veel aspecten uitwerking en besluitvorming plaats vinden. Vanuit het nationale klimaatakkoord zijn provincies volop bezig om de Regionale Energiestrategieën (RES) op te stellen. Deze strategieën kunnen de komende tijd bijdragen aan een overzicht van de (gezamenlijke) ambities en transparante doelen voor de betreffende regio. Na vaststelling worden de strategieën de komende jaren uitgevoerd en gemonitord.

Inlichtingen bij
drs. G. de Vos

Doorkiesnummer
0320 265759

Bezoekadres
Visarendreef 1
Lelystad

PROVINCIE FLEVOLAND

Bladnummer

2

Oms kenmerk:

2336279

Aanbevelingen aan PS

1. Toekomstige energieprogramma's zullen nog meer een gezamenlijk programma met andere partijen worden dan nu het geval is. Dit heeft gevolgen voor de rol van PS. Daarom geven we PS de volgende aanbevelingen mee:
  - a. Geef invulling aan uw kaderstellende rol door ambities te formuleren voor zowel korte als lange termijn, met ruimte voor de inbreng van partners in het totstandkomingsproces van deze ambities.
  - b. Geef ruimte aan partners in het netwerk voor de uitvoering; als gevolg van de dynamiek zijn niet alle opties/mogelijkheden op voorhand te voorspellen.
  - c. Verzeker u, naast de verantwoordingsinformatie die u van GS ontvangt, via procesinformatie er van dat het proces goed verloopt.
  - d. Pak uw rol als ambassadeur door betrokken te zijn in het gezamenlijke proces.

Reactie

Wij onderschrijven deze aanbevelingen aan Provinciale Staten. Wel merken we op dat in deze fase van voorbereiding van energieprogramma's nog niet zonder meer kan worden gesteld dat de programma's zullen leiden tot een gezamenlijk programma. Wel zal er een totaalbeeld ontstaan van de gezamenlijke ambities en van de inzet van de diverse regio's. Uw pleidooi om de staten in positie te brengen door richtinggevende uitspraken te doen over de ambities ligt voor de hand. Vooral in de voorbereiding en besluitvorming van de Regionale Energiestrategie mag van Provinciale Staten worden verwacht dat zij - waar mogelijk aan de voorkant van het proces - aangeven welke bijdrage deze regio kan leveren aan de energietransitie en welke regionale belangen behartigd moeten worden. Ook kunnen zij bepalen welke inbreng deze regio niet levert.

Als college werken we momenteel aan een zorgvuldig proces met de betrokken partijen. Daarin gaat het verkrijgen van draagvlak voor de aanpak en de te maken keuzes boven het stellen van ambitieuze doelen. Wij nemen ons voor dat de uitkomst van dit proces een realistisch regionaal aanbod is dat wordt gedragen door de partners van de RES.

Wij onderschrijven dat er vervolgens ruimte moet zijn voor partijen om de uitvoering ter hand te nemen en daarbij is het van belang dat Provinciale Staten zich vooral richten op het volgen van het proces; op dat proces kunnen zij kwalitatief sturen en de ingeslagen koers bewaken. Gedeputeerde Staten kunnen daarvoor de benodigde informatie te verstrekken.

Aanbevelingen aan GS

2. Bepaal de weg richting einddoel en stel tussendoelen op. Dat zorgt ervoor dat de opgave concreet en behapbaar wordt.

Reactie

Deze aanbeveling nemen wij over. Hierboven hebben wij aangegeven, dat het proces van de voorbereiding op de Regionale Energiestrategie (RES) cruciaal is. Daarbij benadrukken wij zorgvuldigheid en draagvlak om een succesvolle en realistische aanpak van de doelen in deze regio te garanderen en welke instrumenten daarbij worden ingezet. Het aanbod van deze regio zal moeten aansluiten bij de kwaliteiten, de mogelijkheden en reeds bestaande ontwikkelingen in de regio.

3. Reken door wat het ingezette instrumentarium oplevert aan energiebesparing, productie van hernieuwbare energie en CO₂-reductie en/of betrek expert judgement bij aanvang van het (nieuwe) energietransitie programma.

PROVINCIE FLEVOLAND

Bladnummer

3

Oms kenmerk:

2336279

Reactie

Deze aanbeveling nemen wij over en deze inzet is onderdeel van de op te stellen RES.

4. Stuur zowel op provinciaal niveau als voor de regio's in de Regionale Energiestrategieën aan op:
  - a. het zoveel mogelijk hanteren van dezelfde terminologie als het gaat om het formuleren van de ambities ten aanzien van energietransitie. Aansluitend bij Europese en landelijke afspraken gaat het om:
    - Opwekking hernieuwbare energie (in PJ en als % van het finale gebruik)
    - Energiebesparing (in PJ en als % van het finale gebruik)
    - CO₂-reductie (in tonnen)
  - b. het gebruik van vergelijkbare eenheden en referentie jaren in de te formuleren ambities
  - c. gelijke ijkmomenten in de periode tussen 2020 en 2050, bijvoorbeeld elke 5 jaar
  - d. pak dit zoveel mogelijk in IPO-verband op

Reactie

Deze aanbeveling nemen wij over, waarbij we aantekenen dat wij ons bewust zijn van de verschillen tussen de regio's en de diverse strategieën. In IPO-verband is denkbaar dat samenwerking, dwarsverbanden en afstemming kunnen worden bevorderd. Afstemming van terminologie is daar van een mooi voorbeeld. De regio's hebben ruimte nodig om met verschillende thema's en ambities en verschillende snelheden aan de slag te gaan.

5. Maak gebruik van de landelijke Klimaatmonitor voor het in beeld brengen van effecten en voorzie PS daarnaast van informatie waaruit de inzet van de provincie en de resultaten daarvan blijkt.

Reactie

Deze aanbeveling nemen wij over. Een landelijke dataset wordt ontwikkeld. Naast goede definiëring en afbakening benadrukken wij voor betrouwbaarheid en tijdigheid van deze informatie.

6. Sluit met de indicator CO₂-uitstoot zoals opgenomen op waarstaatjeprovincie.nl (en de landelijke klimaatmonitor) aan op de in het BBV opgenomen indicatoren.
7. Stel via het IPO aan BZK voor om twee indicatoren toe te voegen aan de indicatoren die alle provincies gebruiken voor het thema energietransitie, te weten:
  - a. Omvang van finale energiegebruik in TJ en als percentage ten opzichte van het energiegebruik in 1990.
  - b. Omvang van hernieuwbare energie als percentage van het finale energiegebruik.

Reactie

Beide aanbevelingen nemen wij over, omdat dit bijdraagt aan het bezigen van dezelfde taal.

8. Maak interprovinciaal afspraken over het labelen van middelen voor energietransitie, zodat inzichtelijk kan worden gemaakt welke financiële impuls provincies geven aan de energietransitie.

Reactie

Deze aanbeveling nemen wij gedeeltelijk over, omdat ons niet duidelijk is wat een dergelijk inzicht bijdraagt aan de realisatie van de energietransitie. Wat levert het ons op wanneer we weten hoeveel de provincies aan inzet plegen? De opgaven in bijvoorbeeld Zuid Holland verschillen zo sterk met de opgaven die wij in de regio Flevoland zien, dat dergelijke informatie de dialoog mogelijk belemmert.

PROVINCIE FLEVOLAND

Bladnummer

4

Ons kenmerk:

2336279

9. Zet in op een gezamenlijke leeragenda door middel van interprovinciale evaluaties van instrumenten. Zo ontstaat inzicht in de faal- en succesfactoren van provinciale instrumenten voor de energietransitie.

Reactie

Deze aanbeveling nemen wij gedeeltelijk over, vanwege de grote verschillen tussen de regio's. Uitsluitend kennisuitwisseling zorgt voor onvoldoende lerend vermogen. Daarvoor verschillen de regionale omstandigheden en aanpakken te veel van elkaar. Wat wel zou kunnen is dat er tussen regio's in het land combinaties worden gemaakt, uitwisselingen worden georganiseerd, waardoor de realisatie wordt gestimuleerd en aangejaagd.

Dit onderzoeksrapport brengt op een prettige wijze de energietransitie in de volle breedte in kaart. Wij zijn benieuwd naar de uiteindelijke rapportages en zien uit naar de bespreking van het rapport in onze staten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Flevoland,
de secretaris,

de voorzitter,

mr. drs T. van der Wal

L. Verbeek